

Diferenciál

Příklad 3. (Výpočet přibližné hodnoty)

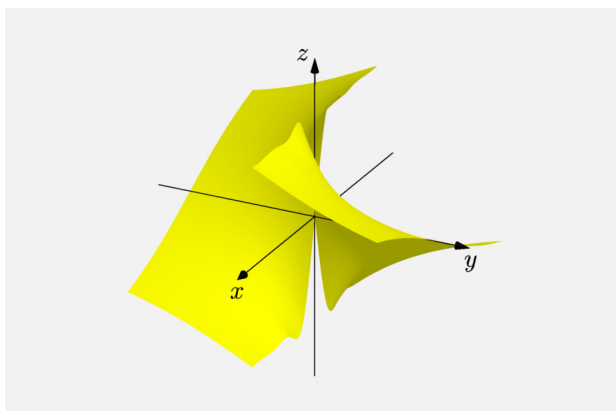
Zadání:

Pomocí diferenciálu vypočtete přibližně $\operatorname{arctg}\left(\frac{1,49}{0,85}\right)$.

Řešení:

Pro výpočet přibližné hodnoty budeme potřebovat funkci $f(x, y)$, bod (x_0, y_0) a diference dx, dy . Vzhledem k zadání uvažujme

- funkci $f(x, y) = \operatorname{arctg}\left(\frac{x}{y}\right)$, viz obr. 1 ,
- bod $(x_0, y_0) = (1, 1)$,
- diference $dx = 0,49$ a $dy = -0,15$.

Obrázek 1: Graf funkce $f(x, y)$

Vypočteme první parciální derivace

$$\frac{\partial f}{\partial x}(x, y) = \frac{1}{y \left(1 + \frac{x^2}{y^2}\right)},$$
$$\frac{\partial f}{\partial y}(x, y) = \frac{-x}{y^2 \left(1 + \frac{x^2}{y^2}\right)}.$$

Do vyjádřených předpisů prvních parciálních derivací dosadíme bod $(1, 1)$

$$\begin{aligned}\frac{\partial f}{\partial x}(1, 1) &= \frac{1}{2}, \\ \frac{\partial f}{\partial y}(1, 1) &= -\frac{1}{2}.\end{aligned}$$

Diferenciál $df_{(1,1)}(0,49; -0,15)$ je roven

$$\begin{aligned}df_{(x_0, y_0)}(dx, dy) &= \frac{\partial f}{\partial x}(x_0, y_0) \cdot dx + \frac{\partial f}{\partial y}(x_0, y_0) \cdot dy \\ df_{(1,1)}(0,49; -0,15) &= \frac{1}{2} \cdot 0,49 + \left(-\frac{1}{2}\right) \cdot (-0,15) \\ df_{(1,1)}(0,49; -0,15) &= 0,32.\end{aligned}$$

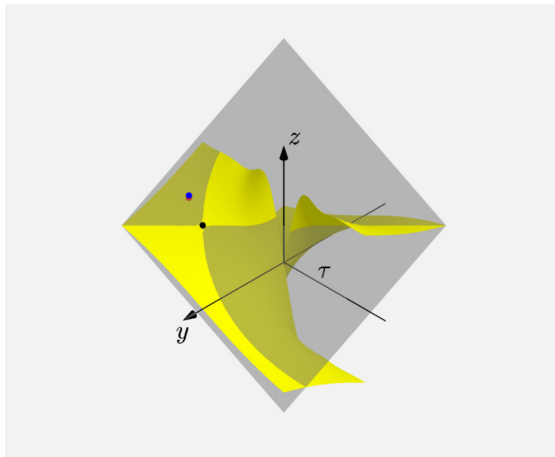
Přibližná hodnota $\arctg\left(\frac{1,49}{0,85}\right)$ je rovna

$$\begin{aligned}\arctg\left(\frac{1,49}{0,85}\right) &\doteq f(x_0, y_0) + df_{(x_0, y_0)}(dx, dy) \\ \arctg\left(\frac{1,49}{0,85}\right) &\doteq \frac{\pi}{4} + 0,32 \doteq 1,1054.\end{aligned}$$

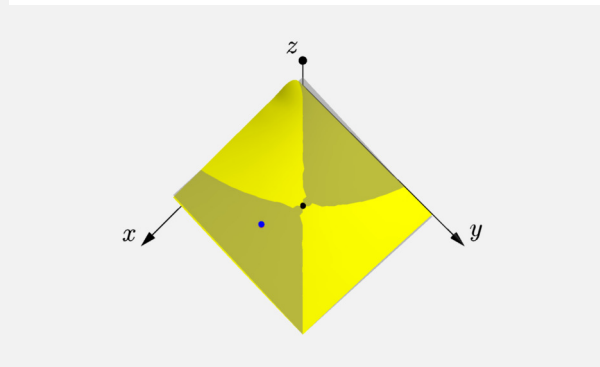
Pomocí diferenciálu jsme vypočetli přibližnou hodnotu $\arctg\left(\frac{1,49}{0,85}\right)$, která je 1,1054 ($chyba = f(x, y) - (f(x_0, y_0) + df_{(x_0, y_0)}(dx, dy)) = 0,053$).

Na grafech níže (obr. 2 a obr. 3) je černou barvou znázorněný bod $(1, 1, \frac{\pi}{4})$. Modrou barvou je označen bod $(1,49; 0,85; 1,1054)$ ležící na tečné rovině τ . Červenou barvou je označen bod $(1,49; 0,85; 1,0524)$ ležící na grafu funkce $f(x, y)$. Tečná rovina τ je znázorněná šedou barvou. Graf funkce $f(x, y)$ je obarven žlutou barvou.

Na grafech je vidět, že body $(1,49; 0,85; 1,1054)$ a $(1,49; 0,85; 1,0524)$ (modrý a červený) jsou si blízké. Chyba, které jsme se dopustili, je poměrně malá.

Obrázek 2: Diferenciál

Obrázek 3: Diferenciál - detail